

Det norske medicinske Selskab som kunnskapsformidler

Michael 2008;5:96–101.

*Det norske medicinske Selskab har mer enn 180 års tradisjoner som medisinsk kunnskapsformidler. Dels har formidlingen skjedd gjennom mangeårig tidsskriftutgivelse, dels gjennom møtevirksomhet hvor mange viktige debatter innenfor norsk medisin har foregått. Selskapet holder fra 2006 til i den gamle kvinneklinikken på det tidligere Rikshospitalet i Oslo (bygningen som er kalt *Domus & Medicus*). Ved å bli medlem av Selskapet får man også tilsendt tidsskriftet *Michael* med supplementer.*

Det norske medicinske Selskaps forløper startet allerede i 1826 som et lese-selskap med medisinsk kunnskapsformidling som viktigste formål. En gruppe Christianialeger abonnerte på medisinske tidsskrifter og sirkulerte dem blant medlemmene.

I første del av 1800-tallet begynte selvstendig, norsk nasjonsbygging å skyte fart på alle samfunnsområder. Et av uttrykkene for dette var opprettelsen av institusjoner og organisasjoner. I 1833 stiftet således legene i lese-selskapet en formell forening som en fortsettelse av leseselskapet, blant annet for å ta vare på og gjøre tilgjengelig den litteraturen som var blitt og ble anskaffet. Dette ble til Det norske medicinske Selskab, fram til 1847 riktignok kalt Lægeforeningen i Christiania. Da foreslo den senere stadsfysikus Henrich Steffens (1809–67) at foreningen skulle skifte navn til Det medicinske Selskab i Christiania. Dette navnet ble imidlertid allerede samme år forandret til Det norske medicinske Selskab i Christiania etter forslag av professor Christen Heiberg (1799–1872), begrunnet med «at man desværre kunde nære Frygt for, at Udlændinger kunde tro, at Selskabet var svensk, hvilken Tro man burde gjøre Alt for at betage dem» (1).

Selskapet er fortsatt i full sving, og er nå en av Norges eldste faglige sammenslutninger med kontinuerlig historie. Tilgang til faglitteratur og

erfaringsutveksling gjennom møtevirksomhet ble kjerneområder for en foreningsaktivitet som har vist seg å være levedyktig, om enn i noe forskjellige former, hittil i over 180 år (1-4).

Tidsskriftene

Leger i leseselskapet tok initiativ til å gi ut Norges første medisinske fagtidsskrift, *Eyr*, som kom ut i årene 1826-37. Dette var et ambisiøst foretak i et fagmiljø med både få lesere og få potensielle forfattere.

I 1840 begynte foreningen å gi ut et nytt medisinsk tidsskrift, *Norsk Magazin for Lægevidenskaben*. Et initiativ for å få i gang nasjonal tidsskriftutgivelse igjen var nemlig tatt i 1838 av professor Christen Heiberg (1799–1872)(1). Denne gang gikk det bedre, selv om det ble et kortvarig opphold i 1846, også nå på grunn av få abonnenter og sviktende stoffinngang. Men fagmiljøet var etter hvert blitt større og mer konsolidert. *Magazinet* ble Norges førende medisinske tidsskrift for lang tid framover. Helt til 1938 kom det ut som selvstendig tidsskrift. Enkelte andre var kommet til, blant annet fra 1881 det som nå heter *Tidsskrift for Den norske Lægeforening*, men *Magazinets* lederstilling var lenge faglig ubestridt. Det var her norsk medisin utspilte seg på trykk. Aktiviteten ble livlig og detaljert framstilt, emnene var varierte og generalregistre letter arbeidet med å finne fram i stoffet for ettertiden (5-9).

I slutten av 1930-årene ble imidlertid ambisjonene større, og det på en måte som i første omgang var vellykket, men som på lang sikt viste seg å bli både betenkelig og uheldig. Det var på denne tiden atskillig interesse for medisinsk internasjonalisering. I Sverige hadde professor Gunnar Holmgren (1875–1954) startet *Nordisk Medicinsk Tidsskrift* i 1929. I 1939 slo dette tidsskriftet seg sammen med sju nordiske, nasjonale tidsskrifter og ble til *Nordisk Medicin*. Blant tidsskriftene som fusjonerte var *Norsk Magazin for Lægevidenskaben* (10).

Nordisk Medicin ble ansett som faglig tungt og prestisjefylt. Etter Den annen verdenskrig var opplaget ca.8000, og man regnet med at nærmere 40% av alle leger i Norden abonnerte på det. Som medlem av Det norske medisinske Selskab fikk man tidsskriftet tilsendt. Gode foredrag i Selskapet kunne i redigert form bli publisert her og kom da fram til lesere over hele Norden. I 1972 ble imidlertid *Nordisk Medicin* overtatt av de nordiske landenes legeforeninger. Det norske medisinske Selskab var nå ute av bildet. Utgiverne drev *Nordisk Medicin* videre som et slags fagpolitisk blad inntil det opphørte i 1998.

For Det norske medisinske Selskab var denne utviklingen uheldig. Den innflytelsen på fagutviklingen som man hadde hatt gjennom tidsskriftutgi-

velsen ble betydelig svekket. Men samarbeidspartnerne hadde andre interesser, og det var det som ga utslaget.

Det norske medisinske Selskab har imidlertid tatt opp publikasjonsvirksomhet igjen ved at tidsskriftet *Michael* har kommet ut siden 2004. Det er ånden fra *Eyr* som forsøkes videreført. Men det gamle navnet kunne ikke brukes, ettersom det allerede var okkupert av et nettsted for allmenntidsskriftet. Isteden valgte Selskapet navnet *Michael* for å hedre professor Michael Skjelderup (1769–1852), en av de mest sentrale personene bak *Eyr*, Selskapet og *Norsk Magazin for Lægevidenskaben*.

Som medlem av Det norske medisinske Selskab får man nå tilsendt *Michael* regelmessig, og også de bøker, avhandlinger og annet som gis ut som supplementer til de ordinære tidsskriftnumrene. *Michael* kan også finnes i fullversjon på nettet via Selskapets hjemmeside www.dnms.no.

Møtevirksomheten

Så lenge Selskapet har eksistert, har møtevirksomheten vært meget viktig. Mest synlig var nok det som foregikk fra begynnelsen på 1800-tallet og fram til 1960-årene. Da fant mange hete diskusjoner sted nettopp i Selskapet, også debatter som man skulle tro hadde hørt mer hjemme i andre fora. Universitetets studieplaner var for eksempel et gjennomgangstema. Årsaken var at Selskapet på en måte var nøytral grunn. Her representerte aktørene seg selv. Her kunne meninger brytes og konklusjoner kunne tas med til videre bruk i andre sammenhenger. Dessuten ble møtene referert i Selskapets tidsskrifter, spesielt i *Norsk Magazin for Lægevidenskaben*. Et flertall av temaene på møtene var imidlertid lenge kliniske, før spesialforeningene overtok mange slike emner. Møtefrekvensen har vært noe forskjellig, men den har i de siste år stabilisert seg på ca. ett medlemsmøte pr. måned.

Selskapet holder også dagsseminarer om emner som er viktige i tiden, gjerne tverrfaglige, og ofte i samarbeid med andre organisasjoner eller institusjoner. I den senere tid er seminarinnlegg ofte blitt publisert i spesialutgaver av *Michael* som så er blitt distribuert til andre grupper i tillegg til de faste abonnentene.

Det norske medisinske Selskab forvalter enkelte fondsmidler, enten direkte eller gjennom et eget styre. Et av disse fondene er *Dr. Alexander Malthes legat til beste for yngre leger*. I mange år var således «Maltheforelesningen» en fast programpost, enten som en oversiktsforelesning holdt av en fortjent kollega, eller en forelesning av en yngre lege som var blitt tildelt legatmidler som prisbelønning for sitt forskningsarbeid.

Selskapets møter har gjennom tidene holdt til i forskjellige lokaler, blant annet i auditorier ved Universitetet. Fra 1893 til 1932 hadde man imidler-

tid eget hus i Kristian IV's gate 9 i Oslo sentrum. En av grunnene til at Selskapet trengte eget hus, var dets gamle oppgave å drive et medisinsk fagbibliotek. Men etter hvert som den offentlige bibliotekstjenesten utviklet seg, ble dette mindre aktuelt og behovet er fra midten av 1900-tallet falt mer eller mindre bort. Likevel har egne lokaler vært viktige for Selskapets identitet.

En av de store personlighetene i norsk medisin ved slutten av 1800-tallet og i begynnelsen av forrige århundre var kirurgen Alexander Malthe (1845–1928). Han var meget formuende og etterlot seg store summer til beste for norsk medisin. Med en testamentarisk gave fra Malthe i bunnen ble Drammensveien 44 i Oslo reist som hus for Selskapet. Det ble innviet i 1935 og framsto da i all sin eleganse som et av norsk funksjonalismes hovedverk (11). Huset var skreddersydd til Selskapets aktiviteter med foredragsaler, bibliotek og kontorer, i tillegg til muligheter for selskapelighet. Møblering og innredning var meget stilfull. Selskapets malerisamling, alt overveiende portretter, mange utført av kjente kunstnere, prydet veggene. Fra 1935 til 2006 foregikk det arrangementer her i Selskapets regi (12).

Drammensveien 44 var imidlertid helt fra huset var nytt så spesialisert at praktisk drift viste seg vanskelig. Man måtte ha restauratører som drev bygget som selskapslokaler for egen regning for å skaffe overskudd til driften. Dette var i alle år komplisert og dels konfliktfylt. Ordningen medførte dessuten stor slitasje på bygningen, møblene, flygelet og kunstsamlingen. I 1987 måtte Selskapet derfor foreta en totalopprusting av huset. Dette skjedde med stor respekt for det opprinnelige arkitektoniske uttrykk, tross nødvendige tilpasninger, og rehabiliteringen kostet store summer. Huset ble som nytt igjen og kunne etter avbruddet i renoveringsperioden påny være stedet for medlemsmøter, seminarer og andre arrangementer.

Men de grunnleggende økonomiske vanskene var fortsatt ikke løst. Selskapet var også nå avhengig av inntekter fra utleie av lokaler om dagen og av det ble holdt selskapelighet om kvelden for å dekke driftsutgiftene. Om-innredning og utleie av en del av arealene til andre formål hadde imidlertid hjulpet betraktelig.

Tankene om et samarbeid med Den norske lægeforening var ikke nye. Medlemmene hadde alltid vært stort sett felles. Legeforeningen driver også kurs og møter med kunnskapsformidling som formål, foruten at den har et profesjonelt apparat for eiendomsdrift. Samarbeid ble etter hvert ansett av begge parter som en vinn-vinn-situasjon. Det ble forhandlet gjennom lang tid. I 1992 overtok Syke- og pensjonsordningen for leger huset på vegne av Legeforeningen. Selskapet beholdt nærmere beskrevne bruksrettigheter, noe som for øvrig gikk inn i beregningen av overdragelsessummen. En annen sak var at disse bruksrettighetene etter hvert ble mindre anvendelige,

slik at mye av Selskapets virksomhet likevel måtte henlegges annetsteds.

Det varte imidlertid ikke lenge før samarbeidet med Den norske lægeforening om Drammensveien 44 ble dårlig. Nye tillitsvalgte i Legeforeningen hadde liten sans for byggets tradisjoner og kvaliteter og for de aktiviteter man ved avtalens inngåelse hadde tenkt at Legeforeningen skulle henlegge dit. Det var ikke lenger interesse for å bevare miljøet i huset og dets identitetsskapende funksjon. Kortsiktige økonomiske disposisjoner i Legeforeningen gjorde kollegers innsats gjennom nærmere 70 år forgjeves.

Bygget var organisert som et eiendomsaksjeselskap. Etter salg og snarlig videresalg av aksjene er bygningen nå (2008) ute av den medisinske verden. Den er under ombygging til andre formål av en eiendomsinvestor. Både byggets medisinske og arkitektoniske ideer er blitt historie.

Selv om Det norske medicinske Selskab som organisasjon nå er befridd fra en kontinuerlig bekymring, nemlig eiendomsdriften, ble skjebnen for Drammensveien 44 et problem for *møtevirksomheten*. Selskapet var blitt til de grader assosiert med bygningen at mange kolleger etter hvert trodde Selskapet var blitt nedlagt da møtene flyttet, på tross av at arrangementer likevel ble avholdt, i de senere år især i auditorier på Rikshospitalet.

Dessuten var det skjedd en uheldig dreining av Selskapets profil utad mot driften av selskapslokaler. Dette skyldtes ikke Selskapet, men det var i hovedsak en følge av skiftende restauratørers markedsføring av egen virksomhet med bruk av Selskapets navn. Både blant kolleger og i allmennheten festet inntrykket seg at Det norske medicinske Selskab mer var blitt arena for femtiårsdager og doktormiddager enn for fagmedisinske møter på høyt nivå. Dette er nå over.

Hva nå?

Selskapet flyttet i 2006 inn i den gamle kvinneklinikken på det tidligere Rikshospitalet, i bygget som nå kalles *Domus & Medicus* (13). Møtene holdes stort sett i auditoriet der.

Michael har tatt opp *Magazinets* tradisjoner om å referere medlemsmøter, seminarer og andre arrangementer. Som man vil se, er det som regel et godt og allsidig program. Det tas især opp temaer som ligger på siden av det som vanligvis behandles i spesialforeninger m.v., med spesiell vekt på tverrfaglige tilnærminger.

Utviklingen av en hjemmeside (www.dnms.no) har styrket kontakten med medlemmer og andre interesserte. Der kan alle følge med og se det oppdaterte programmet, men det lønner seg å bli medlem. Årskontingenten er for tiden (2008) kr. 150,-. I og med at man da også får *Michael* med supplementer i sin postkasse, er dette mye for pengene.

Litteratur

1. Hald JK. *Det norske Medicinske Selskab i Christiania*. Christiania: Steenske, 1883. (Også i *Norsk Mag Lægevidensk* 1883; 3. Række, 13: 679-730, etterfulgt på sidene 731-57 av fortegnelse over møter, tillitsvalgte og utenlandske medlemmer, foruten referat fra Selskapets femtiårsjubileum 14. oktober 1883.)
2. Grøn F. *Det norske medicinske Selskab 1833–1933*. Oslo: Steenske boktrykkeri Johannes Bjørnstad A/S, 1933.
3. Holst PM. *Det norske medicinske Selskab 1933–1958*. Oslo: Grøndahl & Søns Boktrykkeri, 1958.
4. Kristiansen K, Arnesen K, Hjort PF. *Det norske medicinske Selskab 150 år: medisinske fremskritt 1958–1983*. Oslo: Det norske medicinske Selskab, 1983.
5. Legeforeningen i Christiania. *Register over det første til tiende Bind, Aargangene 1840–1845, af Norsk Magazin for Lægevidenskaben*. Christiania: C.A. Dybwad & Comp. 1846. (73 s. Registeret er separat paginert og utgitt istedenfor hefte 4/1846. Register for bind 10, 1846 står bakerst i hefte 3/1846, side 277-85. Nummereringen av bindene i denne perioden samsvarer ikke med årstallene.)
6. Thaulow Fr. *Register til Magazin for Lægevidenskaben: 2den Række, Aargangene 1847–1870*. Christiania: Steenske Bogtrykkeri, 1875.
7. Hopstock H. *3die hovedregister for Norsk magazin for lægevidenskaben: Aargangene 1871–1900*. Kristiania: Steen'ske Bogtrykkeri, 1901. (Utgitt som hefte 9, september 1901. Se forordet om samordningen med Thaulows register, blant annet vedrørende forhandlingene i Det norske medicinske Selskab.)
8. Thomassen T. *4de hovedregister for Norsk Magazin for Lægevidenskaben: Aargangene 1901–1925*. Oslo: Steenske boktrykkeri Johannes Bjørnstad A/S, 1928.
9. *Femte hovedregister for Norsk magazin for lægevidenskaben. Årgangene 1926–1938*. Oslo: Grøndahl & søns boktrykkeri, 1954.
10. Nylenna M. Scientific literature and the shaping of a medical profession in Norway. I: Larsen Ø. (red.) *The shaping of a profession*. Canton MA: Science History Publications/USA, 1996, side 229-57.
11. Det norske medicinske Selskabs nybygg, Drammensveien 44, Oslo. *Byggekunst* 1935;17:211-4.
12. Larsen Ø. Det norske medicinske Selskab og Den norske lægforening. Visjon eller hvit elefant? *Tidsskr Nor Lægeforen* 1997;117:4458-61.
13. Larsen Ø. Det norske medicinske Selskab fyller 180 år og flytter. *Michael* 2006;3:283-5.

Øivind Larsen

oivind.larsen@medisin.uio.no

professor

formann i Det norske medicinske Selskab

postboks 1130 Blindern

N-0318 Oslo